Р Е Ц Е Н З И Я

НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД „ ЕДНОСТРАННО ПОЕМАНЕ НА ГРАЖДАНСКОПРАВНО ЗАДЪЛЖЕНИЕ" НА ДОКТОРАНТ ВЛАДИСЛАВ СВЕТОСЛАВОВ ДАЦОВ" ОТ ИНСТИТУТА ЗА ДЪРЖАВАТА И ПРАВОТО ПРИ БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ, ДОКТОРСКА ПРОРАМА ГРАЖДАНСКО И СЕМЕЙНО ПРАВО" И НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ ДОЦ. Д-Р ВЪЛЧИН ДАСКАЛОВ

Дисертационният труд е посветен на едностранното поемане на гражданскоправно задължение. Считам, че темата е сполучливо избрана, тъй като едностранните сделки, освен някои изрично уредени от позитивното право като завещанието и упълномощаването, не са достатъчно изследвани, като това се отнася и за публичното обещание за награда, спорен по своята правна същност институт. В последните години има по –засилено внимание към тези въпроси, но то е епизодично , по повод на други по- общи проблеми. Имам предвид автори като Христина Петкова и Ирина Богданова. Считам, че правната теория е длъжник по отношение на въпроса за едностранното поемане на гражданскоправно задължение и проблемите на едностранните сделки, когато те са такъв източник. Адмирирам, че докторантът е имал решителността да изследва въпроса за едностранните сделки като източник на гражданскоправни задължения. Изключвам търговските ефекти, които имат подробна уредба и богата практика и представляват търговски сделки. Считам, че изследванията на правната доктрина за едностранните сделки, пораждащи гражданскоправни задължения следва да вървят в две насоки: да се изследват уредените в ЗЗД състави, по които има спорни въпроси, дори за някои се счита, че са излишни, защото са житейски неприложими и втората насока- да проектира такива състави или общи правила за едностранните сделки, които да се отнасят и за тези, пораждащи гражданскоправни задължения. Това ще предизвика дискусия и считам и за обогатяване на правната им уредба.

Дисертантът сочи, че съдебната практика в изследваната област е главно за отговорност за неизпълнено обещание за сключване на брак и присъждане на обезщетение за настъпилите от неизпълнението вреди, но основанието за такава отговорност не е само неизпълнение на едностранното обещание, но главно настъпилите от това вреди, което се счита за деликт, като се изискват и други елементи като манифестиране на определено поведение, сочещо на проектиран брак, да няма основателни причини за отказа и др. т.е. нещата се развиват на плоскостта на деликтната отговорност.А и тези спорове вече са рядко срещани, което се обяснява с други промени в обществото, а и правни промени. Институтът има своето място и днес, например има дела за изплащане на награда на участници в телевизионни игри, на които е обещана такава награда при дадени правилни отговори./ пр.

т.д.№349/2011г., ТК на ВКС, 1 ТО/. Не са изключени и обещания от местни органи на населението в съответната община или кметство.

Работата е структурирана в Увод, 4 глави, заключение и използвана литература.. Първата глава"Исторически и сравнителноправен преглед.Правна характеристика.Възникване и особености на полицитационното правоотношение" е посветена на историческото изследване на едностранното обещание, пораждащо гражданскоправни задължения т.е. промисията.. Изяснява двата вида промисии в Древен Рим: обещание за зестра и обещание на освободения роб, като пояснява, че представляват договори, защото е необходимо приемане на волеизявлението от другата страна. Сочи и едностранното и формално обещание на едно лице да извърши някаква полезна работа в полза на обществото с оглед получаване на публична длъжност, като тази декларация не се нуждае от приемане. Позовава се на Улпиан, че обещанието, наречено полицитация е обещание само на лицето, което го прави и на Дигестите, че в тях се влагало същото съдържание, което е прието днес за едностранното обещание, наречено полицитация. Прави извод,че сделката, с която се поемало гражданскоправно задължение в Древен Рим, наречена полицитация е обещание, което не се нуждае от приемане и е отправено до определяем кръг от лица, но нейното изпълнение е скрепено с държавна принуда. Приема да работи с този термин „полицитация", като може да използва и термина „промисия" с допълнително пояснение или „едностранно обещание". Сам пояснява , че в римското право съдържанието на този термин се е променяло, а и в работата си дисертантът акцентира на едностранните обещания, като едностранни волеизявления, пораждащи правно задължение. Спирам се на термина, защото считам, че по- трудно ще се възприеме от доктрината, а още повече от практиката. В нашето университетско обучение по римско право, по справка в учебниците на проф. Андреев, този термин не се използва, а и в друг преведен сборник „Casebook по римско облигационно право" не се намира този термин. Не е включен и във всички юридически латински речници т.е. не е популярен сред юристите, неспециалисти по римско право. Но това не е пречка да използва този термин, щом като счита, че неговото съдържание е най- близко до института, който изследва. Разглежда и различните схващания за полицитацията в средновековието, като сочи, че различията са се отнасяли до това дали полицитацията е правнообвързващо обещание или е създавало само морално задължение. Цитира Хуго Гроций, представител на естественоправната школа, който счита, че според гражданското право обещанието може да стане обвързващо, само ако има някакви външни знаци и ако с него се прехвърлят права. Другото виждане е, че полицитацията е обещание, което се нуждае от приемане за придобиване на правна сила т.е. има договорен характер. Това се приема и от такива френски учени като Потие /17-18 в./, чиито изследвания са възприети при създаване на Френския граждански кодекс през 1804г., които са намерили отражение и при извършване на промените през 2016г. Дисертантът прави полезни познавателни изводи, че само немското право в лицето на ГГЗ

приема обещанието за награда не като договор, а като едностранна сделка /Auslobung/. Спирам се на това, защото ЗЗД от 1950г. е възприел това правило в лицето на публичното обещание за награда. Немското право признава задължителна сила на обещанието само в изрично уредените състави, тъй като не съдържа общи правила за него.И след реформата на немското облигационно право от 2002г. се запази едностранното поемане на гражданскоправно задължение чрез института на публичното обещание за награда и поемането на едностранно задължение чрез договор / Schuldversprechen/ на което според мен съответства текстът на чл.23 ЗЗД. Тълкувайки разпоредбата на ЗЗД /отм./ чл.45, счита, че всяко лице е можело да поеме едностранно правно задължение към друго лице. От текста на чл.45 в ЗЗД /отм/ изводът е, че той е имал за цел да уреди именно едностранните задължения към едно трето лице , но и взаимни задължения между страните, различни от договорите, тъй наречените полудоговори. Тази разпоредба се е намирала именно в раздела за полудоговорите, като източници на задължения. Правя това отклонение за мое обяснение защо при съставянето на ЗЗД се е отишло към някои текстове, подобни на уредените в ГГЗ.

От проучване на полицитацията в Западна Европа, което прави дисертантът, става ясно, че ние сме възприели в сегашния ЗЗД два вида едностранни изявления пораждащи задължения, чрез публичното обещание за награда и чрез договор , с който се обещават действия на трето лице, както и обещаването на заем. В §3 на същата глава „Нормативно уредени случаи на едностранно поемане на гражданскоправно задължение, т.I „Нормативно уредени случаи в гражданското законодателство" коментира чл.23 като обещаване задължаването или действието на 3 лице , публичното обещание за награда, обещанието за дарение, обещание за даване на заем и също нормативно уредени случаи в търговското законодателство, на което няма да се спирам. Считам, че разглеждането на посочените състави от ЗЗД нямат място в тази глава, трябвало е да ги обособи след историческия преглед и на база на тяхното изследване да разгледа едностранната правна сделка, източник на задължения, която наименува полицитация.

Първият уреден състав от ЗЗД,който разглежда е този по чл.23 ЗЗД. Посочва, че той илюстрира полицитацията и полицитационното правоотношение, но едновременно с това съдържа и договорни задължения. Считам, че чл.23 се отнася до договор, с който едностранно се обещават действия на 3 лице, но обещанието е насочено към конкретно лице, негов адресат е другата страна на договора. Предметът на договора се отграничава от едностранното обещание. Последното е насочено към реализиране на предмета на договора, представляващ определен резултат, който да се постигне . Поема се едностранно задължението това да стане и се постигне чрез действия на трето лице, които действия се обещават. С отделна клауза се поема едностранно задължение, насочено към изпълнение на дължимия резултат т.е. едностранното обещание е едно правно средство за изпълнение на сключения договор чрез задължаване или действия на трето лице.

Фактическият състав на договора включва в съдържанието освен неговия предмет, резултатът, който трябва да се постигне, наред с това и обещаване това да стане чрез действия на друго лице, което не е страна по договора. Едностранното обещание запазва своята автономност като средство за изпълнение на предмета на договора. Считам, че чл.23 е проекция на правилото на § 780 / Schuldversprechen / на ГГЗ, което проф. Кожухаров е превел като" обещаване на дълг" в превод на закона , издаден през 1974г. В текста на тази норма се пояснява, че това правило създава самостоятелно задължение, което ще рече, че договорът включва в съдържанието си конкретни задължения според предмета , съгласувани и от двете страни и едностранното обещание това да стане чрез действията на едно трето лице. Обещава се чуждо задължаване или действия, което покрива превода „обещаване на дълг" на лице, което не е страна по договора.Това обещание е едностранно поето, но се дава с договор и то е адресирано до другата страна на договора, която приема тази клауза.

Приемам за удачно чл.44 ЗЗД да има алинея, представляваща общо правило за едностранните сделки, пораждащи гражданскоправни задължения, наречени обещания и за неизпълнението да се предвиди гражданска отговорност, но формулирането на такъв текст не засяга правилото на чл.23. Той да остане със сегашния текст като специална хипотеза за поемане на едностранно задължение чрез договор, като едно средство за изпълнение на договора, но запазващо своя едностранен характер. Със създаването на такова общо правило за едностранните обещания би се обогатила уредбата на едностранните сделки, източник на гражданскоправни задължения, които в ЗЗД са представени със съставите на чл.44, отчасти с чл.23, с чл.368 и чл.369, също и с чл.241. Но възниква въпросът от къде и от какво ще съдим за правната обвързаност на обещателя, от дължимостта на обезщетение ли, както е посочено в проекта за текст? Кое ще разграничава моралното задължаване от правното задължаване, от къде ще съдим за правната обвързаност и сериозността на задължаването? Като се позовава на Принципите на европейското договорно право- чл.2.107 „Обещания, които обвързват без приемане, дисертантът заявява, че е трудно да се прецени дали намеренията на промитента са да се обвърже правно, че не е предвидена и форма и е трудно установимо дали е възникнало правно отношение, дали е достатъчно предвиденото обезщетение при неизпълнение на обещанието, да се счита, че промитентът е целял да се обвърже правно. Аз считам, че трябва да има индикация за сериозността на обещанието и за правното обвързване още когато е направено обещанието, преди да се стигне до неизпълнение и търсене на отговорност. Не случайно при публичното обещание за награда е предвидено едностранното волеизявление да е направено писмено или чрез печата или по друг публичен начин. В противен случай, ако се направи възражение, че няма доказателства, че промитентът е искал да се задължи правно, то и обезщетение няма как да се присъди.Необходимо е или обещанието да е в определена форма или да се предвидят други

доказателства за сериозността на обещанието, например свидетели.. И ако предлага създаване на общо правило за едностранните обещания, пораждащи правни задължения и правно обвързване, то следва да предложи и критерий за разграничаване от обещанието, което не обвързва правно обещателя , например морално такова или от едностранни обещания, направени на шега. Зависи от това дали обещанието е адресирано до конкретно лице или е публично до определяем кръг от лица. Трябва да има сигурност за правно обвързване, което ще изключи възможността за възражения при претенция за изпълнение или за обезщетение. С риск да се повторя, но в държавите, които имат правила за едностранните обещания се залага на средствата за правно обвързване и тяхното доказване.Позовава се на изказано схващане, че за правното обвързване можем да съдим по поведението на страните /Н.Москова, /Сп.Съвременно право, бр.1/2012г/. За това,че е необходимо да има обективни критерии за правно обвързване съдим и от гражданския процес /ГПК/. Като такъв критерий за правно обвързване се приемат свидетелите, които могат да докажат договора т.е. правното обвързване на договарящите, респ. приемане на формата, когато договорът е на по- висока цена и не се кредитират свидетелските показания.Тези критерии могат да се имат предвид като индикация за правно обвързване, всичко останало е от вътрешния мисловен свят, който е трудно доказуем и трябва да се отиде, ако не се приемат критериите на ГПК, към презумпции.

Препоръчвам текстът на чл.23 да остане така както е в закона, защото и да не е посочено изрично, че едностранното обещание се поема чрез договор, то от съдържанието и от лексиката става достатъчно ясно, че се касае до договор, с който се поема едностранно обещание за изпълнение на задълженията, произтичащи от предмета на договора чрез действия на трето лице. Предмет на договора е конкретна престация, която трябва да се изпълни чрез действията на трето лице. Обещаване действието на трето лице е елемент от фактическия състав на договора. Аргументи в полза на това, че едностранното обещание се поема чрез договор е систематичното място на разпоредбата в закона в раздела за договорите, също използваната лексика- „ е длъжно да обезщети другата страна”. Имаме правоотношение между обещателя, обещал задължаване или действия на трето лице и другата страна-кредитор, който има право да търси изпълнение на обещанието. Договорното задължение е за определена престация, а едностранното обещание има за предмет начина за изпълнение на тази престация. Така че дисертантът е прав в разбирането си, че чл.23 съдържа едностранно обещание, но не продължава по- нататък, че това едностранно обещание се поема чрез договор и така придобива правна обвързаност.

Считам, че предложенията d.l.f. следва да се направят след изследване на всички страни на полицитационното отношение и след анализ и на другите състави на едностранни обещания в ЗЗД. Приемам извода, който прави в обобщението на стр.45, че чл. 23 урежда не само договор, но и едностранно гражданскоправно задължение, което запазва своята автономност, макар, че

става елемент от фактическия състав на договора. Затова считам, че едностранното обещание, дадено чрез договор е едно средство за изпълнение на задълженията от предмета на договора, който може да е за dare или за facere. ЕО има подчинена роля, насочено е към изпълнение на поетите с договора задължения / за смяна на дограма или за доставка на оборудване . от самия производител и др. , по дадените от дисертанта примери/т.е. е едно правно средство, което определя начина на изпълнение на договора. Разграничава се предмета на договора за определена престация и едностранното обещание като средство за изпълнението му. Затова ако третото лице откаже да се задължи или извърши обещаните действия и ако се касае за заместима престация и интересът на кредитора ще бъде удовлетворен и чрез извършването и от обещателя и има съгласие за това, то договорът ще бъде изпълнен. Затова разграничавам предмета на договора, обхващаш определени престации и едностранното обещание като един от възможните способи за изпълнение на тези престации, но не винаги единственият начин, след като вместо третото лице може да извърши действията и обещателят ако се постигне съгласие и това е в неговите възможности.

По отношение на разгледания състав на публично обещание за награда /ПОН/ по чл. 368 и чл.369 ЗЗД.

Изследването се прави с цел да се установи дали е налице полицитационно отношение. Имам резерви за използването на този термин, които ще посоча по-късно. Изтъква мнения на автори, които приемат, че ПОН е едностранна сделка. Цитира и особено мнение на Хр. Петкова, според която в държавите, които уреждат този институт, се приема, че се касае за едностранна сделка, а в тези, които нямат правна уредба за него, че се касае за предложение за сключване на договор. Дисертантът прави извод, че съдебната практика също приема, че се касае за едностранна сделка. Той обаче не счита, че се касае за едностранна сделка и едностранно поемане на задължение, а представлява предложение за сключване на договор, отправено до неопределен кръг от правни субекти. Това ще рече, че не е налице полицитационно отношение. Счита все пак, че по изключение може да възникне полицитационно отношение, но че това са екзотични случаи като дава пример с обявяване на награда за изгубено куче. Този спор е известен и би трябвало да се позове и на други автори, изследвали този институт, напр. Б.Дачев има статия от 1966г, Ст.Ставру е писал по тези въпроси, да се позове и на западни автори в т.ч. и посочени в учебниците по облигационно право. Това го налага и научната етика, позоваване на тези, които преди теб са изказали мнение по същия въпрос. А и не са екзотични случаите с различните игри по телевизията с които се обещават парични суми или почивки в наши и чужди курорти.

Авторът приема, че едностранното обещание при полицитацията може да има модалитети като условие и срок, които разглежда в раздел 4, § 2. Изказва мнение, че ако се постави условие, зависещо от бенефициера, то сделката става двустранна. Ерго приема, че сделката е едностранна. При изясняване на

тези въпроси допуска известно противоречие, като допуска условието или срокът като модалитети на едностранното изявление, след като вече е заявил, че не е налице полицитация, когато условието е поставено от бенефициера. Допуска обаче обещателят да постави прекратяването на правната си обвързаност от условие, което е под контрола на бенефициера, че в този случай не се засяга възвикването на полицитационното отношение, а неговото прекратяване. Не е категоричен в това, че ако обещателят постави възникването на полицитационното отношение от настъпването на условие, поставено от бенефициера, то **може да** няма полицитация, а договор. А и на стр.121 заявява, че е допустимо обещателят да постави условие, зависещо от волята на всяка от страните. Щом като е допустимо това, защо отрича полицитация при обещание, направено под условие, че извършената работа ще бъде съответна на поставените от обещателя условия. Това е условие, поставено от обещателя, а не от бенефициера, модалитет на обещанието. Не споделям ,че при ПОН, така както е уредено от ЗЗД , се поражда договорно отношение с изпълнение на работата.Едностранното задължаване е под условие, че бъде извършена съответната работа. Едностранно се поема задължение за награда , но при определен резултат, посочен от обещателя.**С настъпване на този резултат се сбъдва условието и задължението за плащане на наградата става дължимо.** Това, че се касае за едностранна сделка можем да съдим и от други изказани мнения като проф. Голева в Облигационно право, 2008г, стр. 281, проф. М.Марков в помагалото по Облигационно право, стр.217 и сл..Последният сочи, че теорията за договорния характер на този институт вече е изоставена.

Относно друг изследван състав, който дисертантът счита, че представлява едностранно изявление за дарение, което законът обявява че няма действие: Щом няма действие, то е нищожно, не поражда никакво задължение за обещателя.Каква е причината законодателят на практика да установи забрана за такова обещание? Едното обяснение е, че се е изхождало от обещанието за продажба, но макар и използван този израз, при обещанието за продажба нямаме едностранно поемане на задължение , а поемане на задължения и от двете страни чрез договор. По този начин се изключват всякакви опити да се прилагат по аналогия правилата за предварителния договор. А другото обяснение би могло да бъде, че това задължение не може да се изпълни едностранно само чрез действията на обещателя, а трябва дарението да се приеме от надареното лице чрез договор. Така се изключва всякакъв аналог с предварителния договор за продажба, макар и наричан в по-старата теория като обещание за продажба. А има и друг аргумент, дарението е безвъзмезден акт и едно обещание за извършване на дарение в полза на дадено лице има само морално действие и по ред причини може да настъпи промяна в намерението.

Относно задължението за даване на заем:

Има различни обяснения на този състав, поражда въпроси, дори и има ли място в позитивното право. Едно от обясненията е, че поемането на такова

задължение, за сключването на договор за заем е неприложимо, тъй като заемът е уреден от ЗЗД като реален договор и няма как такова задължение да бъде изпълнено без предаване и приемане на заетите макар и заместими вещи , каквито са и парите.Такова задължение не може да бъде изпълнено без предаване- приемане, затова и се изключва приложимостта на едностранното обещание, пораждащо задължение за обещателя с предмет за даване на заем..

Друго обяснение се търси в сключен предварителен договор за заем.Но в теорията се застъпва основателно според мен виждане, че предварителните договори имат оправдано приложно поле само при договорите, за които е предвидена форма за валидност, защото само спрямо тях може да има приложение чл.19 ал.3 ЗЗД. А макар и сключен такъв предварителен договор, той няма да даде нито иск за изпълнение на бъдещия заемател, нито може да се ползва от чл.19, ал.3 ЗЗД, макар и да може да се тълкува, че отказ на друго основание не е оправдан. Но и така да се тълкува, не виждам да е приложим иск за принудително изпълнение за даване на заема.

Едно едностранно обещание поражда ли правно задължение за обещателя да даде заем, дисертантът счита, че може. По какво ще съдим, че обещателят е имал намерение сериозно да се обвърже, т.е. задължи правно?

Аз считам, че тази разпоредба може да намери приложение в случаи, в които законът урежда възможност за сключване на консенсуален договор за заем, а даването на заема да бъде действие по изпълнение на сключения консенсуален договор за заем. Понастоящем такъв договор за заем е предвиден в Закона за потребителския кредит в чл.9, ал.1 съгласно който с договора за кредит се предоставят парични средства в заем или се поема задължение да се предостави заем, т.е. допуска се сключването и на консенсуален договор за заем и именно при него може да се откаже да се изпълни задължението за даване на заема на основание изпадане на заемателя в неплатежоспособност. Само тук намирам за приложимо това правило.

Приемам за правилен изводът, че тази норма се нуждае от прецизиране при усъвършенстване на законодателството, защото сега има неясноти относно приложното и поле и поражда повече въпроси и вероятни хипотези.

В глава първа е включен и въпросът за полицитацията като едностранна правна сделка, нейната характеристика, и обща характеристика на полицитационното правоотношение. Считам, че тези въпроси за полицитацията като сделка, заедно с полицитационното правоотношение следва да бъдат в една глава, защото това е сърцевината на изследването. Както вече съм посочила по- напред се прави предложение d.l.f. за текст в чл.44 ЗЗД за общо правило за едностранните сделки.. Но именно в този текст трябва да се предвиди и критерий, по който да съдим за едно правно обвързване и пораждане на правно задължение.

Посочва като една от характеристиките на полицитацията, че е сделка, която не се нуждае от приемане, но се нуждае от получаване, т.е. узнаване за

нея от евентуалния адресат или адресати. Въвежда понятието „възприемане от адресата", трябва да поясни по какво се различава възприемането от узнаване за сделката и съдържанието и. По- добре да използва безспорни, утвърдени вече понятия. Още повече, че той свързва именно с възприемането възникването на гражданскоправното задължение, като казва, че от този момент то става правнорелевантно. Освен това да разграничи получаването от възприемането, едното като фактическо действие, а другото „възприемането" като какво по съдържание , узнаване или още нещо например осъзнаване, че се отнася до него, особено ако се прави до определен кръг от лица. Определяйки едностранната сделка като неформална, може би тук е мястото да прецени , предвидената форма не може ли да бъде индикация за сериозно задължаване, на което съм се спряла по- подробно по- напред в рецензията. Що се касае до това абстрактна ли е или каузална, споделям цитираното мнение на Т. Конов.

Съдържание на полицитационното правоотнашение

Твърди,че полицитационното отношение обхваща в съдържанието си гражданскоправно задължение, но не и субективно право, а правно очакване, че предмет на едностранната сделка е самото гражданскоправно задължение и като негова правна характеристика изтъква гарантиране на изпълнението му с държавна принуда, санкция за неизпълнението му, като има предвид заплащането на обезщетение. Счита, че ако не е предвидена такава възможност, то задължението не е правно. Не е прецизно да се посочи,че възможността да се търси обезщетение е държавна принуда. Вярно , че това е една законова възможност, но реализирането на такава отговорност зависи от волята на бенефициера и от действително настъпили вреди. Тази възможност следва от предвидената отговорност за виновно и противоправно причинени вреди. Неизпълнението на едностранното обещание трябва да е довело до този резултат, извършен деликт. И на това основание , когато не е изпълнено едностранното задължение и са последвали вреди, ако няма изключващи вината обстоятелства, се търси обезщетение. Тук би могъл да си зададе въпроса,дали щом като в чл. 44 се казва, че за едностранните сделки се прилагат правилата за договорите, то може ли отговорността да се търси и на основание чл.79 и чл.82 ЗЗД? Касае се за конкуренция , макар, че не е изпълнено извъндоговорно задължение и имаме специална уредба за причинени вреди от неизпълнено извъндоговорно задължение, което ще изключи търсенето на отговорност на основание препращането от чл.44 ЗЗД към правилата на договорната отговорност. Неизпълненото едностранно задължение, ако е виновно и вредоносно, представлява деликт. То трябва да е и противоправно.Противоправността на каква основа ще се определи, трябва да се отговори.Вероятно това ще бъде в повечето случаи чл. 45 ЗЗД, нарушаване на общия дълг. В някои от съдебните решения за присъждане на обезщетение за вреди от неизпълнено обещание за брак, противоправността се сочи, че се изразява в нарушаване на моралните норми, щом като не е изпълнено едно обещание и е създадено неудобство пред обществото.

Във втора глава разглежда правопораждащият юридически факт за полицитацията и съдържанието на полицитацията. Юридическият факт посочва, че е едностранното волеизявление, което трябва да бъде определено,да има категоричен признак за правно обвързване, достигане до знанието на бенефициера. Волеизявлението може да бъде направено с модалитети, условие и срок. Формулира определение за гражданскоправно задължение на стр.145. Но не определя какъв е възможният предмет на това задължение с оглед изпълнението му,т.е.може ли то да зависи от волята на бенефициера, например да сключи някакъв договор или то трябва да може да бъде изпълнено единствено чрез действията на промитента.

Другият елемент в съдържанието на полицитационното отношение е правното очакване, като го определя , позовавайки се на проф. Таджер, че това е субективно право в процес на формиране. Липсва целенасочено и по- широко изследване на правното очакване в нашата правна наука.Позовава се на проф. М.Павлова, че за разлика от субективното право, правното очакване не може да се упражнява и не ползва правна защита.Конкретизира, че правно очакване възниква обикновено при срочни и условни сделки,тъй като липсва определена предпоставка за възникване на субективното право при тях.
Сравнителноправно се спира на правното очакване в чуждите правни системи, като сочи, че то е предимно институт на публичното право , позовава се на западни автори, които определят правното очакване като разумно очакване, при което има висока степен на сигурност, че субективното право ще възникне и по това отличаването му от надеждата. Позовава се и на мнение на автор Грийн, че правното очакване може да възникне и от обещание в т.ч. и в частното право. Дисертанът допринася с по – задълбоченото изследване на правното очакване включително и в чуждата правна теория и с обобщенията си които прави , допринася за по- подробното изследване на правното очакване, това е приносен момент в работата му. В основата на правното очакване поставя интересът. Обобщава, че едностранните сделки, с които може да се създават субективни права за други лица са лимитативно изброени. Разглежда правното очакване при полицитацията, че именно при нея в правната сфера на бенефициера възниква правно очакване. Правното очакване е за изпълнение на поетото едностранно задължение. Прави извод, позовавайки се на автори, които изследват характеристиките на субективните права, че при съпоставка с тях правното очакване не дава право на иск за реално изпълнение и има по-нисък интензитет на правна защита.Счита, че при едностранните сделки трябва да се разшири понятието за правното очакване, като в определението за него се включи и интересът на бенефициера, който стои в основата му и той се удовлетворява чрез възникване на субективното право или по друг правосъобразен начин, но не сочи какъв е този начин. Дисертанът възразява на становищата, че правното очакване не ползва правна защита като дава пример при неизпълнение на едностранното задължение ако настъпят вреди за бенефициера, той може да търси обезщетение т.е. отговорност, ако няма

обективни причини. Правното очакване е обратната страна на поетото задължение и може да посочи какъв предмет може да има то..
Не споделям, че едно поето едностранно задължение е полицитация, щом не може да се изпълни само чрез действията на обещателя, а е предвидено това да стане чрез сключването на договор между тях. Поемането на задължение за прехвърляне на права, което може да стане само с договор, а не едностранно , считам, че не е полицитация. Затова обещанието за продажба се урежда с предварителен договор. Едностранно поетите задължения за прехвърляне на права като при завещанието или за учредяване на права като при упълномощаването са с изрично уредени състави и извън тези състави няма място това да стане с едностранни действия.

Убедителен е в твърденията си, че за бенефициера могат да възникнат вреди в резултат на предоверяването му, но именно затова посочва преди това, че правното очакване трябва да е съобразено с правната реалност. Щом като правното очакване е още неформирало се субективно право, то трябва да бъде такова очакване, което да е съобразено с правната реалност, т.е. да бъде юридически обосновано и реализуемо чрез съществуващите правни механизми. Например реализирането на правното очакване, поето чрез договор по чл.23, че едно трето лице ще се задължи или ще извърши обещаните действия може стане чрез съществуващите механизми – изрично задължаване на третото лице чрез договор с кредитора т.н. другата страна или чрез извършване на обещаните действия на основание правните си връзки с обещателя, да бъде привлечен да изпълни обещаните от него действия.Обещателят да го привлече към изпълнението на поетото задължение. И ако това не стане, може да търси договорна отговорност от обещателя- контрагент. Това ще бъде отговорност за нереализирано правно очакване.

Глава трета е посветена на субектите на полицитационното правоотношение. Това са обещателят и бенефициерът.. Коментира дали има възможност малолетни и напълно запретени лица да поемат едностранно задължение чрез едностранна сделка чрез действията на свои законни представители или настойници. Посочва, че полицитацията не е разпоредителна сделка, но тя има сходство със сделките по чл.130, ал.4 СК и затова прави предложение , което е оправдано, в чл.130 ал.4 да се посочи и полицитацията измежду сделките, за които е нужно разрешение на съда. Дава и примерен текст. Що се касае за непълнолетните и ограничено запретените, счита, че ограничението, предвидено в чл.130 СК трябва да се отнася и до тях, тъй като полицитацията не е сделка за удовлетворяването на лични потребности, а и не е сигурно дали тези лица ще могат да изпълнят поетите задължения. За сдруженията и фондациите правилно разсъждава, че те са ограничени от възможността им да извършват само подчинена стопанска дейност за реализиране на идеалната цел, а и от това в чий интерес действат, частен или обществен. Добре е,че засяга общността като адресат на едностранно задължение, поето от органите на местната власт и

самоуправление.Лицата, влизащи в общността например населението на квартала или селото, са определяеми. Тук има място за публичното обещание за награда като едностранно волеизявление към лицата, които имат адрес в този район или това село.То може да бъде поето на събрание или чрез медиите или чрез писмено разгласяване на поетото задължение като решение на общинския съвет. Чрез договор не виждам как ще се аргументира поемането на това задължение към общността. Държавата също се сочи като възможен промитент, но в рамките на възможностите, които и дава конституцията.

Субект на полицитационното отношение се сочи и бенефициерът. Това може да бъде физическо лице, но тъй като едностранното волеизявление на обещателя не се нуждае от приемане, а от възприемане с цялата условност относно съдържанието на това използвано понятие, на което обърнах вече внимание, неоснователно според мен счита, че бенефициери могат да бъдат и недееспособни и ограничено дееспособни. Занижените възможности или липсата на възможност за реална преценка на житейските неща не могат да доведат до създаване на реални и възможни правни очаквания. Определени общности, за които вече се спомена могат да бъдат бенефициери чрез своите представители, напр. кмета на общината при поето едностранно задължение от държавата за определен резултат. Приема, че обещател или бенефициер може да действа и чрез доброволен представител, но пълномощното е оправдано да бъде изрично, споделям това предложение d.l.f.

Четвъртата глава е посветена на прекратяване на полицитационното правоотношение и недействителност на полицитацията.. Позовава се на общоприетите прекратителни основания, като счита,че оттеглянето на обещанието е релевантно само в определените за това случаи, като в чл.241 ЗЗД, а отказ от бенефициера- също при липса на интерес. При смърт или прекратяването на ЮЛ, прекратяване на полицитацията ще настъпи при непрехвърлими задължения или с предмет незаместима престация т.е. по общите правила. Основание за прекратяване също е смъртта на бенефициера или прекратяването му , ако е юридическо лице и то когато едностранното обещание е поето към конкретен адресат.

Изяснява, че няма специални състави за недействителност на едностранните сделки, освен за обещанието за дарение и затова трябва да се търсят особености на плоскостта на общите основания за недействителност. Приема, че ако обещаното действие е недействително, то и полицитацията ще е недействителна поради липса на предмет и счита, че това ще е най-честото основание за недействителност.

При предложеното от него изрично пълномощно за поемане на едностранно задължение от пълномощника , мнимото представителство ще бъде изключено и висящата недействителност неприложима. За относителната недействителност не са ми много ясни разсъжденията, които прави, това може да бъде предмет на специално изследване.

В заключение искам да констатирам следното след като подробно се запознах и изследвах дисертационнота работа.

Първо, темата е трудна, няма общи правила, освен правилото на чл.44 ЗЗД, има уредени отделни състави, но по отношение на тях има доста спорни моменти, например ПОН или чл.241 ЗЗД, а и в правилото на чл.23 ЗЗД, самият дисертант влага по- различно съдържане.

Темата и тази проблематика е избягвана, не е била монографично изследвана, освен отделни състави. Причините са различни, по – лесно е да се изследва нещо, което има по- подробна уредба, повече мнения за него, а може би и подценяването на едностраните сделки, източник на задължения, освен изрично уредените в законите. При договорните задължения има повече механизми за изпълнение и защита.Както вече посочих в началото, адмирирам на решителността да се заеме с такава тема. Това ще отвори възможности за дискусия в това число и за някои промени в законодателството в насока усъвършенстване или допълване на някои текстове в ЗЗД. Считам, че някъде има такава нужда.

Дисертантът има знанията и подготовката за извършване на самостоятелни изследвания, прави анализи, съпоставки, прави след всеки разискван проблем обобщения с правни изводи, съпроводени с не малко предложения d.l.f. Предлагането на включване на допълнителен текст в чл.44 ЗЗД е важно, за изричното пълномощно за извършване на задължаващи едностранни сделки също,за текста на чл.130, ал.4 ЗЗД да обхване и едностранните волеизявления , пораждащи задължения, и някои други такива предложения.

В работата има и приносни моменти,на първо място, че има конкретни виждания за допълване и усъвършенстване на правилата за едностранните сделки с предлагане на конкретни текстове, може не всички да се удачни, но откриват поле за обмисляне и дискусия. Предложението му да се създадат още някои правила и то общи за едностранните сделки, че не може правилото на чл.44 винаги да бъде достатъчно и да обслужва житейската практика например.. Изводите, които вече казах, че прави са съпроводени от такива предложения.

Поставя на вниманието на изследователите и категорията „правно очакване”, маркирана и формулирана от други автори, уважавани от нас наши учители, но неизследвана по- широко, а тя е обратната страна на едностранното обещание. Изследвайки в тази насока и чужди автори и позовавайки се на тях синтезира изводи относно характеристиките на правното очакване като формиращо се субективно право.

Надявам се да преосмисли схващането си относно същността на публичното обещание за награда, че не е договор , а едностранно обещание и поражда условно задължение. Има повече причини, които правят този институт все по-актуален, обещаване на награди за различни телевизионни игри или такива в социалните мрежи, за участие в томболи и други подобни, за намиране и представяне на производителя на дадени изделия, посочен от него текст било в опаковката било на капачки, било в други масово използвани изделия и техните опаковки с цел да се стимулира търсенето чрез обещаване на награди, дори и граничещо с нелоялни търговски практики, при използване на децата и

др.Така, че считам ,че това изследване е актуално, да провокира изследвания, които досега са били загърбвани. В рецензията съм се позовала на конкретни приноси.

Надявам се да осмисли дали е подходящо да използва този термин „полицитация”, доколко ще придобие популярност в теорията и в практиката, макар, че съответства на историческите извори, че той съответства на днешното схващане на едностранно задължаване чрез едностранно волеизявление.Но той използва и други термини, които са свързани с този институт, като промисия или обещание, обещател и промитент и от тях може да извлече и наименование на възникналото отношение като полицитационно. Успешно може да се каже, че е едностранна промисия, но това е негово право.

След изложеното считам, че работата на Владислав Светославов Дацов отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, съдържа научни и научноприложни резултати, които допринасят за развитието на правната наука в тази област и имат своето значение за практиката. Дисертантът е показал, че може самостоятелно да организира и прави научни изследвания, има необходимите теоретични познания да констатира проблемите и да направи предложения за допълване или усъвършенстване на законодателната уредба. Това ми позволява да предложа на почитаемото жури да присъди на Владислав Светославово Дацов образователната и научна степен „доктор” в професионално направление „Право”, за което ще гласувам с „ДА”.

М. май 2023г. Рецензент: /п/

R E V I E W

ON THE PH.D. THESIS "UNILATERAL ASSUMPTION OF A CIVIL OBLIGATION" BY THE PH.D. STUDENT VLADISLAV SVETOSLAVOV DATSOV FROM THE INSTITUTE FOR THE STATE AND THE LAW OF THE BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES, PH.D. PROGRAM "CIVIL AND FAMILY LAW" AND ACADEMIC SUPERVISOR ASSOCIATE PROFESSOR PH.D. VALCHIN DASCALOV

The dissertation is devoted to the unilateral assumption of a civil obligation. I consider the topic well-chosen, because the unilateral deals, with some expressly regulated by the positive law exceptions such as the testament and the authorization, are insufficiently studied, which also applies to the public promise for a reward – a controversial in its legal essence institute. In recent years there has been enhanced attention to these matters, but it has been sporadic, with regard to other, more general topics. I mean authors such as Hristina Petkova and Irina Bogdanova. I consider the legal doctrine is a debtor with regard to the matter of the unilateral assumption of a civil obligation and the matters of the unilateral deals when they are such a source. I admire the Ph.D. student's resolution to research the matter of the unilateral deals as a source of civil obligations. I except the commercial effects, which have a detailed regulation and ample practice and are commercial deals. I am of the opinion, the studies of the legal doctrine on the unilateral deals, from which civil obligations arise, need to follow to courses: first, to study the regulated by the Obligations and Contracts Act (OCA) instances, on which there are controversies, even if in some cases they are considered unnecessary, being inapplicable in real life, and, second, to design such provisions or common rules for unilateral deals, which refer also to those, from which civil obligations arise. This will arouse a discussion, which, to my way of thinking, will lead to the development of their legal regulation.

The Ph.D. student points out that judicial practice in this field of study is mainly on the liability for the default of a promise for entering into wedlock and adjudicating indemnity for the ensuing damages, but the grounds for such a liability is not only the default of the unilateral obligation, but mainly the ensuing damages, which are considered a tort, requiring other elements such as manifesting a particular behaviour, suggesting the designed wedlock, lack of grounded reasons for the refusal, etc. In other words, these cases are on the plain of tort liability. Besides, these disputes are now rarely encountered, which can be explained with other social and legal changes. The institute has its place today. For instance, there are cases for the payment of a reward to the participants of television games, to whom such a reward was promised for giving correct answers /for instance commercial case No 349 from 2011 by the Commercial Chamber of the Supreme Court of Cassation, First Commercial Division/. The promises of local organs to the population of the relevant municipality are not excepted.

The work is structured in Introduction, four Chapters, Conclusion and References. First Chapter “Historical and Comparative Legal Review. Legal Characteristic. Occurrence and specifics of the pollicitatio legal relation” is devoted to a historic study of the unilateral promise, giving rise to civil obligations, i.e., the promissio. The two types of promissio in Ancient Rome are clarified: dotis promissio (the promise for dowry) and iurata promissio liberti (the promise of the liberated slave), with the clarification the both are contracts because they need the acceptance of the declaration of will by the other party. The Ph.D. student points out the unilateral and formal promise of a person to conduct some activity in community service in order to receive some public office, as this declaration does not need to be accepted. He refers to Ulpian that the promise, called pollicitatio, is a promise solely of the person who makes it, and to the Digesta, that in them the same understanding which is nowadays accepted for the unilateral promise, called policitatio, is included. A conclusion is made that the deal, with which a civil obligation was assumed in Ancient Rome, called pollicitatio, is a promise, which does not need acceptance and was addressed to a definable group of people, but its fulfilment was secured by the power of the state. The Ph.D. student adopts the term “pollicitatio”, as he can also use the term “promissio” with some additional clarification or “unilateral promise”. He himself clarifies, that in Roman Law the contents of this term had been changing, and in his work the Ph.D. student emphasizes on the unilateral promises as unilateral declarations of will, from which a legal obligation arises. I focus on the term, because I am of the opinion that it will be difficult to be accepted by the doctrine and even more so by the legal practice. In our university education in Roman Law, after a reference in the student’s books by Prof. Andreev, this term is not used, and in another translated collection “Casebook in Roman Law of Obligation” it cannot be found. It is also not included in all legal Latin dictionaries, i.e., it is not popular among lawyers, who are not specialists in Roman Law. However, this is not an obstacle for the term to be applied if the Ph.D. student deems that its contents is closest to the institute he studies. The Ph.D. student discusses various views on the pollicitatio in the Middle Ages, pointing out that the main differences pertained to whether the pollicitatio was a legally binding promise or created only a moral obligation. He cites Hugo Grotius, a representative of the Natural Law school, who was of the opinion that, according to Civil Law, a promise could become legally binding only if there were some outward signs and if it transferred rights. The other view was that pollicitatio was a promise, which needed to be accepted in order to become legally binding, i.e., it had a contractual character. The latter was accepted by such French scholars as Pottier /17th-18th century/, whose studies were used in the creation of the French Civil Code in 1804, and found place in its amendments in 2016. The Ph.D. student makes useful cognitive conclusions, that only the German Law in the face of BGB treats the promise for a reward not as a contract, but as a unilateral deal /Auslobung/. I focus on this, because OCA from 1950 espoused this rule in the face of the public promise for a reward. German Law confers legally binding power to a promise only in expressly regulated cases, because it does not contain general rules about it. Even after the reform of German Law of Obligations in 2002 the unilateral

assumption of a civil obligation was preserved with the institute of the public promise for a reward and the assumption of unilateral obligation with a contract /Schuldversprechen/, to which, in my opinion, art. 23 OCA corresponds. The Ph.D. student, interpreting the provision of art. 45 OCA /abolished/, reckons that each person could assume unilateral legal obligation towards another person. The conclusion from the provision of art. 45 OCA /abolished/ is that it aimed at regulating precisely the unilateral obligations towards third parties, but also the mutual obligations between the parties, which were of non-contractual character, the so-called half-contracts. This provision was exactly in the division of half-contracts as sources of obligations. I make this detour for my explanation why in the creation of OCA there was an inclination towards some provisions similar to the ones, regulated by the BGB.

From the research of the pollicitatio in Western Europe, conducted by the Ph.D. student, it becomes clear that we have adopted in the current OCA two types of unilateral declarations of will, from which obligations arise, with the public promise for a reward and with a contract, in which the actions of a third party are promised, and with the promise to lend a loan. In §3 of the same chapter „Regulated by legal norms cases of unilateral assumption of a civil obligation, p. I „Regulated by legal norms cases in civil legal acts" comments art. 23 OCA as a promise for the obligation or the action of a third party, the public promise for a reward, the promise for donation, the promise to lend a loan and also the regulated by legal norms instances in commercial legal acts, which I shall not expand on. I am of the opinion, that the analysis of the mentioned instances in OCA has no place in this chapter, they should be singled out after the historic review and on the basis of studying them the Ph.D. student should analyze the unilateral deal, source of obligations, which he names pollicitatio.

The first regulated by legal norms case in OCA, analyzed by the Ph.D. student is art. 23 OCA. He points out that this provision illustrates the pollicitatio and the pollicitatio legal relation, but at the same time contains contractual obligations. To my way of thinking, art. 23 OCA refers to a contract, with which unilaterally the actions of a third party are promised, but the promise is addressed to a particular person – the other party of the contract. The object of the contract is distinguished from the unilateral promise. The latter is aimed at the realization of the object of the contract, which is a definite result to be achieved. A unilateral obligation is assumed for this to happen and to be achieved by the actions of a third party, which actions are promised. With a separate clause a unilateral obligation is assumed, aimed at achieving the owed result, i.e., the unilateral promise is a legal means towards fulfilling the concluded contract via the obligation or the actions of a third party. The factual composition of the contract contains besides its object, the result to be achieved, and also the promise that this should happen via the actions of another person, not party to the contract. The unilateral promise keeps its autonomy as a means to fulfil the object of the contract. I am of the opinion that art. 23 OCA is a projection of the rule of § 780 /Schuldversprechen/ of BGB, which Prof. Kozhuharov translates as a "promise of obligation", as a translation of the Act that entered into

force in 1974. In the text of this norm, it is clarified that this rule creates an independent obligation, i.e., the contract includes in its contents particular obligations according to the object, agreed upon by the two parties and the unilateral promise that this is to happen by the actions of a third party. Another person's obligation or actions are promised, which covers the translation "promise of obligation" of a person, not a party to the contract. This promise is unilaterally assumed, but is given by contract and is addressed to the other party to the contract that accepts this clause.

I consider it appropriate that art. 44 OCA should have a paragraph, containing the general rule about unilateral deals, from which civil obligations arise, named promises, and for the default of the latter to be provisioned civil liability, but the formulation of such a text does not affect the rule of art. 23 OCA. It should remain with its current text as a special hypothesis of assuming a unilateral obligation via contract, as a means of fulfilling the contract, but preserving its unilateral character. Creating such a general rule for unilateral promises would enrich the regulation of unilateral deals as a source of civil obligations, which in OCA are represented in art. 44, partly in art. 23 OCA, art. 368 and 369, and art. 241. However, the question arises how and on what grounds are we to decide whether the promissor is legally bound, is it the obligation to pay a compensation, as is indicated in the draft text? Where is the borderline between a moral obligation and a legal obligation, how can we judge about the legal bond and the seriousness of the assumed obligation? Referring to the Principles of European Contract Law – art. 2:107 "Promises, Binding without Acceptance", the Ph.D. student stipulates that it is difficult to judge whether the intentions of the promissor are to be legally bound, that there is no form provided for the validity of the promise, and that it is hard to determine whether a legal relation is established, and whether it is sufficient the provisioned compensation for default of the promise in order to be considered that the promissor intended to be legally bound. I deem that there should be an indication about the seriousness of the promise and the legal binding at making the promise, before it has come to default and engaging the promissor's liability. It is not coincidental that in the public promise for a reward the unilateral declaration of will is to be made in writing or via the press or in some other public way. Otherwise, if an objection is made that there is no proof the promissory wished to be legally bound, a compensation cannot be adjudged. It is necessary either the promise to be made in some defined form, or other proofs of the seriousness of the promise to be provisioned, as witnesses for example… And if the creation of a general rule for unilateral promises, that give rise to legal obligations and a legal bond, is proposed, then also a criterion which distinguishes the non-legally binding promise (for example a moral one or one made as a joke) should also be proposed. It depends on whether the promise is addressed to a particular person or to an undefined number of people. There must be certainty of the legal binding, which will exclude the opportunity for making objections in the case of a claim for fulfilment or compensation. With the risk to repeat myself, in the states where there are rules regarding the unilateral promises an emphasis is placed on the means for legal binding and proving them. The Ph.D. student refers to the enounced view that

we can judge by the behaviour of the parties for their legal binding /N. Moskova, Contemporary Law Journal, 1st ed., 2012/. For the necessity that there should be an objective criterion about the legal binding we can judge from the Code of Civil Procedure /CCP/. As such a criterion for legal binding the witnesses are accepted, who can prove the conclusion of the contract, i.e., the legal binding of the parties, respectively the adoption of a form for proving the contract when the latter is of higher value and testimonies are not credited. These criteria can be taken into consideration as an indication for legal binding, everything else is part of the internal mental world, which is difficult to prove and needs to resort, if the criteria of CCP are not accepted, to presumptions.

I recommend the text of art. 23 OCA to remain as it is in its current version, because although it is not explicitly indicated that the unilateral promise is assumed via contract, from the contents and the vocabulary it becomes sufficiently clear that it pertains to a contract, with which a unilateral promise for fulfilment of obligations, stemming from the object of the contract, via the actions of a third party. The object of the contract is a particular result which needs to be achieved via the actions of a third party. Promising the action of a third party is an element from the factual composition of the contract. Arguments in favour of the thesis that the unilateral promise is assumed by contract is the systematic place of the provision in OCA in the division about contracts, and also the used vocabulary: “is obliged to compensate the other party”. We have a legal relation between the promissor, who promised the obligation or the actions of a third party, and the other party – the creditor, who has the right to seek fulfilment of the promise. The contractual obligation is for a particular result, and the unilateral promise has as an object the way the promise has to be fulfilled. So, the Ph.D. student is correct in his understanding that art. 23 OCA contains a unilateral promise, but does not continue further that this unilateral promise is assumed by contract and thus becomes legally binding.

I consider that the proposals de lege ferenda should be made after studying all the aspects of the pollicitatio legal relation and after an analysis of the other compositions of unilateral promises in OCA. I accept the conclusion, the Ph.D. student makes in the summary on p. 45 that art. 23 OCA regulates not only a contract but also unilateral civil obligation, which preserves its autonomy, although it becomes an element of the factual composition of the contract. So, I deem that the unilateral promise, made via contract, is a means for the fulfilment of the obligations, which are the object of the contract, which may be for *dare* or *facere*. The unilateral promise (UP) plays an ancillary role, is aimed at the fulfilment of the obligations, assumed by the contract /for the replacement of joinery or the delivery of equipment, to quote the examples given by the Ph.D. student himself/, i.e., it is a legal means which defines the way the contract is to be fulfilled. A distinction is made between the object of the contract for a particular result and the unilateral promise as a means for its fulfilment. So, if this third party refuses to assume the obligation or to conduct the promised actions and if it pertains to a result that can be achieved regardless of the person achieving it, and the interest of the creditor can be satisfied by the fulfilment of the promissor, and if there is an agreement for this, the contract can be considered

fulfilled. This is the reason I make a distinction between the object of the contract, covering certain results and the unilateral promise as one of the possible means of achieving these results, but not always the only means, since instead of the third party the actions can be performed by the promissor if there is an agreement to that effect and this is in the promissor's abilities.

With regard to the analyzed factual composition of the public promise for a reward /PPR/ in art. 368 and 369 OCA

The research is conducted with the purpose to establish whether there is a pollicitatio relation. I have reserves towards the use of this term, which I will point out later. Ph.D. student points out the opinions of authors who accept that PPR is a unilateral deal. He also quotes the separate opinion of Hr. Petkova, according to whom in the states, in which this institute is legally regulated, it is treated as a unilateral deal, and in those, which have no legal regulation of it, it is treated as an offer to conclude a contract. The Ph.D. student makes the conclusion that the judicial practice also accepts that the deal is unilateral. He, however, does not consider it as a unilateral deal and a unilateral assumption of an obligation but rather as an offer for the conclusion of a contract, addressed to an undefined number of legal persons. In other words, there is no pollicitatio relation. Still, he is of the opinion that as an exception the pollicitatio legal relation can arise but these cases will be exotic, and gives as an example the announcement for a reward for finding a lost dog. This debate is well-known and the Ph.D. student should have referred to other authors as well, who have studied this institute. For example, B. Dachev published an article in 1966, St. Stavru has written on these matters. The Ph.D. student should have referred to western authors, including the ones cited in the Obligation Law textbooks. This is required by the scientific ethics – to refer to those who have shared their opinion before you on the same matter. Besides, the cases with various TV games in which sums of money or vacations in our or foreign resorts are promised, are not exotic.

The author accepts that the unilateral promise in the pollicitatio may have modalities such as a condition and a term, which he analyzes in division 4, § 2. He holds the opinion that if a condition is placed which depends on the beneficiary, the deal becomes bilateral. So, he accepts that the deal is unilateral. In clarifying these matters, he falls into some controversy, admitting the condition and the term as modalities of the unilateral declaration of will, after he has already stipulated that there is no pollicitatio, when the condition is placed by the beneficiary. He, however, admits that the promissor may place the termination of his legal bond under a condition which is controlled by the beneficiary, and in this case, it is not the arising of the legal relation but its termination that is affected. He is not categoric that if the promissor places the establishment of the pollicitatio relation under a condition, stipulated by the beneficiary, there **may** not be a pollicitatio, but a contract. And on p. 121 he states that it is admissible for the promissor to place a condition which depends on the will of each of the parties. If this is admissible, why does he deny the pollicitatio made under the condition that the work done will be in accordance with the conditions placed by the promissor. This is a condition placed by the promissor, and

not by the beneficiary, a modality of the promise. I do not share the opinion that in the PPR, regulated by the OCA, a contractual relation is established with the completion of the work. The unilateral obligation is under the condition the relevant work will be done. Unilaterally an obligation for a reward is assumed, but in case of e particular result, indicated by the promissor. **With the achievement of this result the condition is met and the obligation to pay the reward becomes due.** That this is a unilateral deal we can judge from other expressed opinions such as Prof. Goleva's in Law of Obligations, 2008, p. 281, Prof. M. Markov in his handbook on the Law of Obligations, p. 217 and following. The latter points out that the theory of the contractual nature of this institute has already been abandoned.

With regard to another researched provision which the Ph.D. student considers to be a unilateral declaration of donation, which OCA declares null and void: If it is null and void, it does not establish any obligation for the promissor. What is the reason the lawmaker in practice sets a prohibition against such a promise? One possible explanation is that this was based on the promise for sale, but, although this expression was used, in the promise for sale there is no unilateral assumption of an obligation, but an assumption of obligations by both parties by a contract. Thus, all attempts to apply the rules of the preliminary contract by analogy are excluded. The other possible explanation can be that this obligation cannot be unilaterally fulfilled only by the actions of the promissor, and the donation needs to be accepted by a contract with the receiver. Thus, all analogy with the preliminary contract for sale is excluded, although in our older literature it was named promise for sale. And there is another argument – donation is a gratuitous act and a promise to make donation in favour of a particular person has only moral consequences and a number of circumstances may cause the change of intention.

With regard to the obligation to lend a loan:

The are various explanations of this provision, gives rise to a lot of questions, even if it should have a place in our positive law. One of the explanations is that the assumption of such an obligation for lending a loan is inapplicable, because the loan is regulated by the OCA as a real contract and there is no way such an obligation can be fulfilled without over and receiving the borrowed objects, albeit replaceable, such as money. Such an obligation cannot be fulfilled without giving-receiving which is why the applicability of the unilateral promise, from which an obligation for the promissor to lend a loan arises, is excluded.

Another explanation is sought in a concluded preliminary contract for lending a loan. But in the legal theory the well-founded, in my opinion, view is maintained that preliminary contracts have justified application only in contracts for which a validity form is provisioned, because only with regard to them the provision of art. 19, p. 3 OCA is applicable. Besides, even if such a preliminary contract is concluded, it cannot give rise to a claim for fulfilment by the future borrower, nor can art. 19, p. 3 OCA be applied, although it may be interpreted that a waiver on other grounds is noy justified. But even if interpreted this way, I see no applicability of a claim for compulsory fulfilment of the obligation to lend a loan.

The Ph.D. student is of the opinion that the unilateral promise can give rise to the promissor's legal obligation to lend a loan. How can we judge the promissor's intention to be legally bound is serious?

To my way of thinking, this provision can find applicability in cases in which a legal act gives an opportunity for the conclusion of a consensual contract to lend a loan, and the actual lending of the loan to be an action in fulfilment of the concluded consensual loan contract. Currently, such a loan contract is provisioned in art. 9, p. 1 of the Consumer Credit Act, according to which with the credit contract a sum of money is lent or an obligation is assumed for lending a loan, i.e., it is admissible that a consensual loan contract can be concluded and precisely in it the fulfilment of the obligation to lend a loan can be refused on the grounds of the lender's insolvency. Only in this case do I find applicability of this rule.

I accept as a correct the conclusion that this legal norm needs to be specified in future improvement of the legal regulation, because now there are ambiguities as to its applicability and gives rise to a lot of questions and possible hypotheses.

In the first chapter the matter of the pollicitatio as a unilateral deal is included, its characteristic, and a general characteristic of the pollicitatio legal relation. I consider that these topics about the pollicitatio as a deal, together with the pollicitatio legal relation should be in one chapter, because this is the crux of the study. As I have already pointed out, a de lege ferenda proposal is made for the introduction of a general rule for unilateral deals in the text of art. 44 OCA. But it is precisely in this text that a criterion should be provisioned, from which we should judge about a legal binding and the establishment of a legal obligation.

The Ph.D. student points out as one of the characteristics of the pollicitatio that it is a deal which does not need to be accepted but only to be received, i.e., reaching the knowledge of the eventual addressee or addressees. The term "perception by the addressee" is introduced, but he should clarify what the difference between perceiving and reaching the knowledge is. It is better for undisputed and approved terms to be used. Moreover, the Ph.D. student relates precisely with the perception the occurrence of the civil obligation, stipulating that from this moment it becomes legally relevant. Besides, distinguishing the reception from the perception, one as a factual action, and the perception as what in contents – reaching the knowledge and something else, for example recognizing that it pertains to them, especially if it is made to a defined number of persons. Defining the unilateral deal as informal, maybe here is the place to consider whether a provisioned form cannot be an indication for the seriousness of the intention, which I have discussed earlier in the review. As to whether the deal is abstract or causal, I share the cited opinion by T. Konov.

Contents of the pollicitatio legal relation

The Ph.D. student claims that the pollicitatio legal relation contains a civil obligation, but not a legal right, and instead of it – a legitimate expectation, that the object of the unilateral deal is the civil obligation itself and as its legal characteristic points out the guarantees for its fulfilment with the power of the state, sanctions for its default, meaning the payment of a compensation. He considers that if such a possibility is not provisioned, the obligation is not a legal one. It is imprecise to

indicate that the possibility to seek redress is a state compulsion. It is true that this is a legal possibility but the realization of this liability depends on the will of the beneficiary and on the actual damages. This possibility stems from the provisioned liability for wrongfully and illegally caused damages. The default of the unilateral promise needs to have caused this result – a tort. And on these grounds, when there is a default of the unilateral obligation and damages caused by the default, if there are no circumstances to exclude liability, redress can be sought. The Ph.D. student can ask himself whether, since in art. 44 OCA it is postulated that for unilateral deals the rules about contracts are applicable, the liability can be engaged on the grounds of art. 79 and 82 OCA. The case is one of competition of legal grounds, although a non-contractual obligation is defaulted and we have special regulations about the damages, caused by the default of a non-contractual obligation, which will exclude seeking redress on the grounds of the reference to the rules about contracts, which the provision of art. 44 OCA contains. The default of a unilateral obligation, if it is wrongful and harmful, is a tort. It must also be illegal. How this illegality is to be determined is a question which needs answering. Perhaps, in most cases this will be art. 45 – violation of the general obligation. In some judicial decisions for adjudicating compensation for damages from the default of a promise to enter into wedlock, illegality is indicated to consist of the violation of moral norms, as a promise has been breached and inconvenience in front of the society caused.

In chapter two the Ph.D. student analyzes the legal fact which gives rise to the pollicitatio and the contents of the pollicitatio

He points out that the legal fact is the unilateral declaration of will, which needs to be defined, to have a categoric characteristic of legal binding, and to reach the knowledge of the beneficiary. The declaration of will can be made with modalities such as terms and conditions. He formulates a definition of civil obligation on p. 145, but does not determine the possible object of this obligation with regard to its fulfilment, i.e., can it depend on the will of the beneficiary, for instance to conclude some contract or it has to be able to be fulfilled solely by the actions of the promissor.

The other element in the contents of the pollicitatio relation is the legitimate expectation which he defines, referring to Prof. Tadzher, as a legal right in the process of its formation. There is no purposeful and broader study of the legitimate expectation in our legal science. He refers to Prof. Pavlova that unlike the legal right, the legitimate expectation cannot be executed and has no legal defense. Specifies that the legitimate expectation usually arises from terminal and conditional deals, because a certain prerequisite for the occurrence of a legal right is missing. In a comparative-legal review he researches foreign legal systems for the regulation of legitimate expectations in them, pointing out that it is primarily a Public Law institute, referring to western authors, who define the legitimate expectation as a reasonable expectation, in which there is a high degree of certainty that a legal right will arise and this distinguishes it from the hope. He refers to the opinion of the author Green that a legitimate expectation can arise from a promise, including in Private Law. The Ph.D. student contributes with more profound research on the legitimate expectation, including in foreign legal theory and with the summaries he makes, he contributes to

the more detailed study of the legitimate expectation, which is a contribution of his work. In the basis of the legitimate expectation, he places the interest. He summarizes that the unilateral deals which can give rise to legal rights for third parties are limitative. He analyzes the legitimate expectation in pollicitatio, that precisely in it a legitimate expectation is established in the legal sphere of the beneficiary. The legitimate expectation is for the fulfilment of the assumed unilateral obligation. He reaches the conclusion, referring to authors who research the characteristics of legal rights, that in comparison with the rights the legitimate expectation does not give a claim for actual fulfilment and has lower intensity of legal defense. He considers that in unilateral deals the concept of legitimate expectation should be broadened as in its definition should be included the interest of the beneficiary, which lies in its basis and whose satisfaction can be done by the occurrence of a legal right or in another legal way, not indicating what this way is. The Ph.D. student objects to the opinions that the legitimate expectation has no legal defense, giving an example with the default of the unilateral obligation if damages for the beneficiary occur, he may seek redress, i.e., engage the liability of the promissor, if there are no objective reasons. The legitimate expectation is the other side of the assumed obligation and he can indicate what object it may have.

I do not share the opinion that an assumed unilateral obligation is a pollicitatio if it cannot be fulfilled only by the actions of the promissor but is provisioned that this is to be done by concluding a contract between them. The assumption of an obligation for the transfer of rights, which can be done only by a contract and not unilaterally, to my way of thinking, is not a pollicitatio. This is the reason the promise for a sale to be regulated as a preliminary contract. The unilaterally assumed obligations for the transfer of rights such as the testament and for establishing rights such as the authorization are expressly regulated cases and out of them this cannot be achieved by unilateral actions.

He is persuasive in his claims that damages can occur for the beneficiary as a result of his overtrusting but precisely for this reason indicates beforehand that the legitimate expectation needs to be conformed with legal reality. If the legitimate expectation is a still not formed legal right, it must be such an expectation that is in conformity with the legal reality, i.e., to be legally justified and realizable through the existing legal mechanisms. For example, the realization of the legitimate expectation, assumed by a contract by art. 23 OCA, that a third party will assume an obligation or will do the promised actions may happen by the existing mechanisms – the express assumption of the obligation by the third person via a contract with the creditor, i.e., the other party, or by conducting the promised actions on the grounds of their legal relations with the promissor, to be invited to fulfil the promised by the latter actions. The promissor can invite him to fulfil the assumed obligation. And if this does not happen, may engage the contractual liability of the promissor-party. This will be liability for the non-realization of a legitimate expectation.

Chapter three is devoted to the subjects of the pollicitatio legal relation. These are the promissor and the beneficiary. A comment is made as to whether it is possible for minors and persons in full custody to assume a unilateral obligation by a

unilateral deal, by the actions of their legal representatives or custodians. It is pointed out that the pollicitatio is not a dispositional deal, but there are similarities between it and the deals listed in the provision of art. 130, p. 4 from the Family Code (FC), and so a proposal is made, which is justified, that in art. 130, p. 4 FC the pollicitatio be enlisted as one of the deals, which require the consent of the court. He gives a text as an example. With regard to under-age persons and the ones in partial custody the author is of the opinion that the restriction of art. 130 FC should also relate to them because the pollicitatio is not a deal for the satisfaction of personal needs and it is uncertain whether these persons can fulfil the assumed obligations. When it comes to associations and foundations, his reasoning is correct that they are limited by their opportunity to conduct only ancillary economic activity for the realization of the non-commercial goal, and by the interest in which they act – private or public. It is good that he mentions the community as an addressee of a unilateral obligation, assumed by the organs of the local government. The persons, who are part of the community, for example the population of a district or a village, are definable. Here can be placed the public promise for a reward as a unilateral declaration of will towards the persons, whose address is in this region or this village. It can be assumed at a meeting or through the media, or through the written proclamation of the assumed obligation as a decision of the municipal council. By a contract I do not see how can be argued the assumption of this obligation towards the community. The state is also pointed out as a possible promissor but within the opportunities the Constitution gives to it.

As a subject of the pollicitatio relation is also indicated the beneficiary. This can be a natural person, but since the unilateral declaration of will of the promissor does not need to be accepted but rather needs to be perceived with all the conditionality of the contents of this term, which I have already adverted, to my way of thinking it is unjustified that the author considers that the persons unable to take legal actions or partly able to do so can be beneficiaries. Their lowered abilities or their lack of ability for actual judgement of the things in life cannot lead to the creation of real and possible legitimate expectations. Certain communities, which have already been mentioned, can be beneficiaries through their representatives, for example the mayor of the municipality when the state assumes a unilateral obligation for a particular result. The Ph.D. student accepts that a promissor or a beneficiary can act through a voluntary representative, but the power of authorization is justified to be express. I approve of this proposal de lege ferenda.

Chapter four is devoted to the termination of the pollicitatio legal relation and the invalidity of the pollicitatio. The Ph.D. student refers to the commonly accepted grounds for termination, considering that the withdrawal of the promise is relevant only in the expressly regulated cases, such as art. 241 OCA, and a waiver of the beneficiary – also in the absence of interest. In case of death or termination of a legal person, the termination of the pollicitatio will occur when the obligation is untransferable or when the object is an irreplaceable result, i.e., the general rules are applicable. Grounds for termination are also the death of the beneficiary or its termination, if it is a legal person, and the unilateral promise has been assumed towards a particular addressee.

The Ph.D. student clarifies that there are no special rules for the invalidity of unilateral deals, save for the promise for donation and therefore specifics should be sought on the plain of the general grounds for invalidity. He accepts that if the promised action is invalid, the pollicitatio will be invalid due to absence of object and considers that this will be the most frequent grounds for invalidity.

In the proposed by the Ph.D. student express authorization for the assumption of a unilateral obligation by the proxy, false representation will be excluded and pending invalidity – inapplicable. With regard to relative invalidity the arguments are unclear to me, and this can be the subject matter of an independent study.

To conclude with, I would like to note the following after I have thoroughly acquainted myself with and studied the dissertation.

First, the topic is a hard one, there are no general rules, save for the norm of art. 44 OCA, there are some legally regulated cases, but with regard to them there are a lot of controversial matters, for example PPR or art. 241 OCA, and in the rule of art. 23 OCA the Ph.D. student himself places a different content.

The topic and these problematics have been avoided, have not been the subject matter of a monographic study, save for particular cases. The reasons are various – it is easier to study something which has a detailed legal regulation, more opinions on it, and perhaps the underestimation of the unilateral deals as a source of obligations, except for the regulated by legal acts instances. There are more mechanisms for fulfilment and defense in contractual obligations. As I have already indicated in the beginning, I admire the resolution of the Ph.D. student to undertake such a topic. This will open the gates for a discussion, including about some changes in the legal framework aimed at improving and supplementing some texts of OCA. I am of the opinion that in some places there is such a need.

The Ph.D. student has the knowledge and the preparation for conducting independent researches, makes analyses, comparisons, after each discussed matter makes summaries with legal conclusions, accompanied by no small number of proposals de lege ferenda. The proposal for the inclusion of an additional text in art. 44 OCA is important, for the express authorization for conducting unilateral legally binding deals, and also for the text of art. 130, p. 4 FC to cover the unilateral declarations of will, giving rise to obligations, and some other such proposals.

There are also contributions in the work. First, there are particular views regarding the supplementing and improving of the rules for unilateral deals with proposals of concrete texts, which may not be all appropriate but pave the way for consideration and discussions. His proposal to be created a few more general rules for the unilateral deals, that the rule of art. 44 OCA cannot always be sufficient and to serve everyday life, for instance. The conclusions, which I have already said he makes, are accompanied by such proposals.

He brings to the attention of researchers the category “legitimate expectation”, although formulated by other authors, respected by us our teachers, but not studied in a broader way, and it is the other side of the unilateral promise. Studying to this effect foreign authors and referring to them, the Ph.D. student synthesizes

conclusions about the characteristics of the legitimate expectation as a legal right in its formation.

I hope the Ph.D. student will reconsider his view regarding the essence of the public promise for a reward, that it is not a contract, but a unilateral promise from which a conditional obligation arises. There are more reasons which make this institute increasingly actual, the promise of rewards in various television games or in social media, for the participation in lottery games, etc., for finding and presenting to the manufacturer of particular items, specified by the latter text either on the wrappings or the caps, or in other used items and their packaging, in order to motivate the demand by promising rewards, even bordering with unfair trade practices, when children are used, etc. So, in my opinion, this study is actual, capable of provoking researches which so far have been neglected. In my review I have referred to particular contributions.

I hope the Ph.D. student will consider the use of the term “pollicitatio”, how much popularity it will receive in theory and in practice, although it corresponds to historic sources and to today’s view of the unilateral assumption of an obligation by a unilateral declaration of will. But he also uses other terms, related to this institute, such as promissio or promise, promissor and from them he can derive a name for the established legal relation as a pollicitatio. It can be well-said that it is a unilateral promissio, but this is his right.

After the above, I am of the opinion that the work of Vladislav Svetoslavov Datsov meets the requirements of the Development of the Academic Personnel in the Republic of Bulgaria Act, contains scientific and scientific-applicable results, which contribute to the development of the legal science in this field and have their significance for the legal practice. The Ph.D. student has shown that he can independently organize and conduct scientific researches, has the necessary theoretic knowledge to mark problems and to make proposals for supplementing and improving the legal framework. This allows me to propose to the respectable jury to award Vladislav Svetoslavov Datsov the educational and scientific Ph.D. degree in the professional field “Law”, which I will vote for with “YES”.

May 2023 Reviewer: /s/